

Föreningen Gamla Carlsrona

Medlemsblad

Kaulskroniten

2 - 93

Idrott – Nostalgi

Presentatör:

Lennart Kloo
John Davidsson
Holger Svensson
Valdo Carlström
Tore Friberg
Börje Werlemark
Ove Eliasson
Gösta Nordin
Ronny Juhlin
Thommy Persson
Torbjörn Sunesson
Karl-Ivar Olnäs
Ivar Kilemark
Elisabeth Mattisson
Bert Svanstein
Gustaf Johansson

Föreningens namn

Karlskrona Läroverks IF
Saltö BK
f.d. K-na Folkskolors Gymnastik och Idrottsför.
Olofströms IF
Flottans IF
KFUM Karlskrona
Karlskrona Segelsällskap
Karlshamnsidrotten
Karlskrona Simsällskap
Ronneby BK
KA 2 IF
Sölvesborgsidrotten
Karlskrona BK
Karlskrona Gymnastikförening
SK Frigg
Björkholmens IF

Film: Inspelad av f. brandchefen Axel Bergdahl visas: SM i modern 5-kamp 1951 från Rosenholm och V Mark. Ridning, skjutning, löpning och prisutdelning kommenteras av Tore Friberg, vilken medverkar i filmen.

Handboll: Följande spelare från IFK Karlskrona presenteras och intervjuas:

Lars Alexandersson	Lars Johansson	Karl Lindeborg
Rolf Almqvist	Kurt Brisdahl	Gustaf Pettersson
Arne Odehammar	Nils Johansson	Åke Nilsson
	Nils Jacobsson	

Fotboll: Följande spelare från Högadals IS presenteras och intervjuas:

	Sven-Erik Bergström	Torsten Åkesson
Torsten Hansson		Egon Svensson
Kjell Persson	Kjell Larsson	
Lennart Paulsson	Ingvar Ingvarsson	Lars Lindkvist
		N.A. Nilsson
		Sune Jönsson

För alla som en gång i sin ungdom varit på läger i Mörtsjöåsen kommer en högtidsstund att serveras. 12 ungdomar marscherar in på scenen till tonerna av "Röda stugor". Samling kring en lägereld. Sång: "Din klara sol" och "Tryggare kan ingen vara". Utmarsch till "Käcka pojkar". Holger Svensson svarar för Tablå Mörtsjöåsen till musik av Ronneby Blåsorkester.

Ronneby Blåsorkester: 75 ungdomar i vackra uniformer ger ett bevis på sitt kunnande, varpå hela föreställningen avslutas med "Under blågul fana".

På sista sidan finner Ni en annons beträffande biljettförsäljningen. Första förköpet gäller enbart för medlemmar i föreningen.

Redaktören har ordet...

En minnesrik karlskronasommar som startade med en båtfest redan veckan efter midsommar för att under augusti kulminera i bomässan "Bo 93" på Stumholmen. Bo-mässan, besökt av drygt 78.000 betalande gäster visade intressanta bolösningar i modern bebyggelse som med sin arkitektur återfört tanken till den ursprungligt marina stumholmsmiljön. Några av de äldre byggnaderna hade med originella planlösningar byggts om till bostadshus. Mitt i denna levande stadsdel, bland arbetsplatser, bostäder och badplats skall 1995 ett nytt marinmuseum stå klart. Det borde innebära ett rejält lyft för Karlskrona.

Här ligger nu ännu ett medlemsblad framför läsaren, det 16:e, och som hyllning till den så väl genomförda bomässan finns här en artikel om den lilla flygflottilj som en gång fanns här. Författare är Bengt Andersson som återkommer som författare till föreningens årsbok 1993. Medlemsbladet bjuder här på ett smakprov av hans berättarkonst.

Mångåriga ledamoten av styrelsen, den ovärderlige karlskronakännaren, vännen Erik Langemark har avböjt omval och lämnade med årsmötet styrelsen. Erik var en av föreningens grundare 1945.

Nyval till styrelsen har skett med Stig Larson, modellbyggare och stadsfarmsforskare, samt Sture Söderström.

Eder Sten A. Petersson

Föreningen Gamla Carlsrona

Organisationsnummer 835000-3482

Postgiro 64 48 62-5

Kaulskroniten, medlemsblad för Föreningen Gamla Carlsrona, Nr 2, 1993
8:e årgången. Upplaga 4.500 ex.

Föreningen Gamla Carlsrona, Borgmästaregatan 1, 371 31 Karlskrona
Tfn: 0455-101 91 Telefonsvarare: 101 90

Redaktör:

Sten A. Petersson, Tobias väg, 370 22 Drottningsskär, tfn: 0455-394 27

För uppgifter i medlemsbladet ansvarar resp. författare.

Astrid Alm berättade i nr 2-1991 om livet på Bergåsa och Västramark då hon var barn på 1920-talet. Här följer fortsättningen på detta.

Bergåsa och Västra Mark på 20-talet

av Astrid Alm

Bergåsa på 20-talet – det var en liten värld för sig, lagom stor och väl sammanhållen. Stadsplanen är gammaldags med – nästan – vinkelräta gator och kvadratiska tomter. Men V. Marks gator går i oväntade kroker, och många tomter har besynnerlig form: de är långsmala, trekantiga eller är mycket små. Och på 20-talet, då var V. Marks bebyggelse knappt halvfärdig.

Erik Dahlbergsgatan var ganska normal, tyckte vi, med hus på båda sidor. Men Tegnerliden var – liksom nu – bebyggd nästan bara på västsidan. I öster stupade den brant ner mot en liten skogsväg, och mot järnvägen. Vid Studentgatan fanns bara ett enda hus mot norr, medan södersidan var fullbebyggd. På Västra Marksgatans norrsida låg fyra villor, i söder ett hyreshus med fyra lägenheter.

Vid Korpralsgatans lilla branta backe ner mot Studentgatan låg två små hus, men mellan Västra Marksgatan och Erik Dahlbergsgatan var en lång lucka, utan hus. Just i vinkeln mot Korpralsgatan var västra Marksgatan högt uppbyggd med kantiga sprängstenar. Ena sidan stupade ner i hörntomtens potatisland, den andra i ett djupt håll.

Och så fanns ju Humlegården, den lilla planteringen vid Humlegatan. Den verkade så tokig med sina soffor och klippta gräsplättar strax intill den fria naturen.

Många V. Markshus var av egnahemstyp: 1 1/2 plans enfamiljshus, men där fanns också större, tvåfamiljs. Men inte en enda affär.

Ja, så minns jag V. Mark på 20-talet. Det tycktes vara storslaget planerat, men så tog pengarna plötsligt slut.

Walls brunn

Från Studentgatan gick en mindre väg fram mot järnvägen, och på båda sidor låg två stora, äldre hus. Om man fortsatte vidare nerför backen kom man till en järnvägsövergång med skylten: "passera ej banan, om tåg höres eller synes". På andra sidan låg stadsträdgårdsmästare Walls hus och trädgård, och mellan trädgården och banan, Walls brunn. Den ståliga över-

byggnaden med sina lejonhuvud hade tidigare stått inne i stan. Vattnet i brunnen ansågs smaka ovanligt gott, mycket bättre än kranvatten. "Idag ska vi ha lite riktigt gott kaffe," kunde vår mor säga till vår storsyster. "Vill du gå till Walls brunn och hämta vatten?"

Jodå, hon samlade ihop en hel skock, kusiner och väninnor, alla med mjölkspann i handen. Och så vi små, som fick följa med, om vi orkade gå så långt. "Akta er, när ni går över järnvägen!"

Vi gick ut genom grinden på baksidan av tomten, sneddade över berget och kom ner på Studentgatan. När vi kom fram till järnvägen, stannade vi och lyssnade. Sikten var skymd åt båda hållen, men man hörde hur det sjöng i skenorna långt innan tåget visade sig.

Det var tungt att pumpa upp vattnet, men sen gick det lätt. Vi turades om, skvätte på fötterna, fnittrade och skrek. Och sen, när vi kommit hem, kokades det gott eftermiddagskaffe i glaspumporna.

Men några år senare gjordes en analys av vattnet, och det befanns vara direkt hälsovådligt. Då togs pumpspaken bort, och det var slut med det goda kaffet. – Så småningom kom ju brunnen tillbaka in till stan, till Alamedan vid Brunnsgränd.

Utsiktsberget

Bergåsa gjorde verkligen skäl för namnet: det var mest flatberg med små knallar och skrevor. På 20-talet var ett stort område obebyggt: mellan Vasagatan i söder och V. Marksgatan i norr, regementet i väster och Korpralsgatan i öster. Det var vår bästa lekplats, när vi var små.

Högsta punkten, mellan Kronobergsgatan och Korpralsgatan hette Högaberg eller Utsiktsberget. Därifrån såg man gamla vattentornet och Kyrkogårdsviken. Vi tyckte, att det var ett ofantligt högt berg. Jag misstänkte, att det var en sovande vulkan som kunde vakna och få utbrott när som helst. Och min syster, som läst om Moses i småskolan, hörde Guds röst ur molnen, när hon stod på toppen.

Längre ner på berget växte glesa lövträdsdungar och taggiga snår: enar, nyponrosor, berberis, hagtorn, slån, björnbär. Där sjöng näktergalarna i kapp under hela juninätterna. Det var en typisk blekingsk skärgårdsnatur. Men – så hade man planterat gran, överallt, enstaka eller i små grupper och större bestånd, så snart det fanns en gnutta jord. Likadant var det i mest hela V. Mark och på småöarna.

Från baksidan av vår tomt och över mot Korpralsgatan gick en bred, ganska hög stenmur. Intill den växte en rad granar, och utanför gick en stig. Vi hade många kamrater på Erik Dahlbergsgatan och sprang över till dem på den stigen. Men det gällde att vara snabb och försiktig, för på ett ställe i muren bodde det huggormar. De kunde ligga på stigen och sola. Hemska tanke, om man trampat på en orm...

Torpedplurren

Här och var fanns djupa hål i berget efter provsprängningar för stembrytning. En sådan grop kallade vi Torpedplurren, fast den hade ett annat, fullt namn, som började på P. Höst och vår var den fylld med vatten. Den var ganska brant och omgiven av vassa sprängstenar. Det var en omtyckt lekplats.

Jag var väl en tre-fyra år och min syster åtta-nio, när vår storebror täljde oss var sin barkbåt. De var spetsiga i fören och tvära i aktern. Mitt i var ett litet hål, där en pinne stacks in som mast. Seglet var ett papper, finast var ett ark från ett Notes-block. Nu måste vi provsegla i Torpedplurren. Där var fullt med barn, några hade riktiga båtar fint målade och med köl, men de flesta hade barkbåtar som vi. Man förde ut båten med en lång gren och försökte få över den till andra stranden. Det gick som man kunde vänta, jag lutade mig för långt ut och damp i, fiskades strax upp, sjöblöt, nersmetad och gallskrikande. Det blev en dyster hemväg. Men när vår mor fick se oss, kunde hon inte hålla sig för skratt: "Men flickor, vad har ni haft för er?"

Vad vi lekte

Vad vi annars lekte? Jo först småbarnslekar: mor och barn, bygga hydda, handelsbod. Berget var fullt med små skrevor och hyllor. Några grenar över en skreva blev en fin hydda att krypa in i. Handelsbod lekte vi helst på hösten. Då fanns mest varor att rada upp. Röda asplöv var rökt skinka, och så stack vi hål i kärleksörtens feta blad. Det blev prickig korv. Fröna från bergsyra och ängssyra blev kaffe och te, tulkörtens fröskidor var bananer och hagtornsbären blodapelsiner.

På vår tomt – liksom på de flesta Bergåsatomterna – fanns en rejäl grusplan att leka på. Om vi bara var två, smällde min kamrat till mig och skrek: "Astrid har datten, fyra hål i hatten!" Och så var leken i gång. Ibland hade vi bollskola, där nian bakom rygg var svårast, eller hoppade hage, både hushage och niohage.

Till gömme måste man vara flera. Först räknade vi ut, oftast med den korta och kärnfulla ramsan: "Ella, Bella, du är fri!" Den som blev sist fick stå med ansiktet mot väggen. Först skrek man: "Tvy för alla kringstående, närliggande, inomhustjuvar!" Sen räknade man och skrek "Hundra, nu kommer jag!"

När vi blev lite äldre fick vi vara med de stora flickorna, min syster och hennes väninnor. Vi, det var de små flickorna och de små pojkarna. "Påven bannlyser" och "Frälst" var roligast. De stora pojkarna var sällan med, de sparkade fotboll. Det gjorde inte vi, men vi spelade brännboll, både vanlig och engelsk. När vi behövde större utrymme, höll vi till på "Unaslätten", en gräsplan strax ovanför Kronobergsgatans slut.

V. Marksskogen

Roligast var det i alla fall att gå i skogen. Det var den obebbyggda delen av V. Mark, bortanför Studentg. Vi följde med våra föräldrar och äldre syskon och lärde oss hitta överallt. Många platser hade namn, ibland bara i familjen. Men andra namn användes av alla som bodde på Bergåsa och i V. Mark.

Paradiset var en bokdunge med utsikt bort mot Danmarksfjärden – den hette förresten Dannemarken. Dit brukade vi gå med kaffekorg, helst när bokarna var nyutslagna.

Lilla Bält var en serie djupa diken på backen ovanför Studentviken. Där fanns det vattenödlor.

Sockertopparna var en samling stora flyttblock. Strax intill växte Körsbärlunden. Dit skulle man gå i blomningstiden.

I Älvdalen bodde älvorna. Där stod också Avundsboen. När man kom till den, måste man vända hatten bak och fram. Annars gick man vilse och kom hela tiden tillbaka till boken igen. Jag trodde inte riktigt på det där, fast min storasyster sa att det var alldeles sant. Men, för säkerhets skull.

Lilla, eller pojkarnas lilla idrottsplats, låg bortanför Studentg. Den hade pojkarna själva gjort i ordning, röjt bort buskar, rullat undan stenar och fyllt igen hål. Där spelades fotboll under hela sommarhalvåret. Målen var också hemmagjorda.

Stränderna

Viktigast var i alla fall stränderna. Om man räknar från regementets nätstaket, så kom Knektabadet först. Där fanns en brygga av sten, så att man

kunde kravla sig ut på djupt vatten. Sedan kom Hästabadet, inne i viken. Där är nu påkörd sandstrand, men då var det bara långgrund och stenigt. Dit kom familjerna från Bergåsa och V. Mark. Och så Pojkstranden på udden, med klippor och djupt vatten direkt.

Ganska tidigt fick vi en riktig badbrygga där. Vidare själva Studentviken, delvis igenvuxen med vass redan då. Där var mycket långgrund men ingen sand, utan fin lera som kröp in mellan tårna.

Längre ut var Flickstranden, som också fick sin brygga så småningom. På 20-talet, ja också i början av 30-talet, var det noga med anständigheten. Baddräkterna var långa och rejåla. Flickorna hade väl hellre dött än badat på pojkstranden. Och om en pojke simmade över till Flickstranden, blev han bortjagad med många usch och fy.

Men mitt ute i viken låg Stora sten. Där kunde simkunniga flickor och pojkar mötas på neutral mark.

Bortanför Flickstranden kunde man inte bada. Där var för stenigt eller för gytjtigt. Först kom Labansviken, sen Granholmssundet med Kaprifolie berget, Jänkeviken och sist Nabbarna.

Öarna utanför, som på kartan heter stora och små Andöarna, kallade vi Granholmarna, första, andra och tredje. Och så den lilla Kaninholmen. Kartans Ljungskär hette Lilla Sverige.

Strövtåg

När det inte var badsäsong, gick vi på strövtåg i V. Markskogen. Vi lekte under tiden. "Bara gå på sten" var oftast lätt gjort, fast ibland måste man "fuska" och stoppa stenar i fickan., och slänga ut framför sig. "Följa John" var också roligt, upp och ner på stenar och i träd, alla i en lång rad. "Bergbestigning i Alperna" var lite besvärligare, då måste man oftast krypa. Det var under de åren, när knäna alltid var täckta av sårskorpor under sommaren.

Annars gick vi till våra "ställen". På våren och försommaren plockade vi blommor, blåsippor, vårlök, tandrot, nattviol. Men man skulle aldrig plocka slut. Andra människor måste också få se hur vackert det var i V. Mark.

På sommaren och hösten plockade vi bär och svamp. De små söta blåbären som mognade i bergsskrevorna redan till midsommar. Hallon och smultron, men framför allt björnbär, stora, saftiga, härliga. Och så slån till saft. I granskogen växte Karl-Johan. Kantarellställena var ytterst hemliga.

Vintrarna

Flera vintrar under 20-talet var snörika, fast inte så det räckte för skidåkning. Vi åkte kälke, sittande, och då styrde man med klackarna, eller liggande på magen och styrde med tårna. Vi fick åka nedför Kronobergsgatan till Vasagatan, men inte längre. Gatan blev brantare och brantare, och där nere gick spårvagnen. Vi åkte upp en bana mitt i gatan, men på sidorna var det sandat för fotgängare.

Vi flickor var klädda i ylleklänning och kappa och yllestrumpor, knäppta på livstykke. Utanpå underbyxorna hade vi varma yllebyxor. De gled snart upp och lämnade en bit av låret oskyddat. Det blev snart vackert rött. Pojkarnas klädsel var nästan likadan, utom att de hade tröja och kortbyxor, som glipade likadant.

När vi satt och åkte kälke, turades vi om att skjutsa på varann. När man låg på magen, skulle man helst springa och kasta sig ner på kälken. Ja det var då, i vår barndom och i radions. En liten grabb skrek inte som vi andra: "Akt för slag!" eller "Se upp i backen!", utan "Hallåu, hallåu, Kaulskrouna roundraudio bryter!"

Vi åkte spark också nerför hela Vasagatan eller Kronobergsgatan–Vasagatan. Bäst gick det i Korpralsgatan–Vasagatan, då kunde vi sätta ihop alla sparkar i en lång rad, kanske tio stycken. Det hette slädparti. Jag var för liten för att styra, fick sitta i knä på storasyter som höll i styrhandtaget på nästa spark. Oj, vad det gick undan! Det fordrades skicklighet och armstyrka för att inte hamna i staketet vid kröken Korpralsgatan–Vasagatan

Mest varje år kunde vi åka skridskor, vanliga remskridskor förstås, ärvda av äldre syskon. Först åkte vi på ankarplurren, nära vägen till Idrottsplatsen, Sedan nere i viken vid skjutbanan, och sen i Studentvikens innersta del, och så allt längre ut.

Ja, så var det, sommar och vinter, att växa upp på Bergåsa under 20-talet. En annan tid, en annan värld.

Föreningslokalen

Öppet onsdagar 17.00 -19.00, sep - april.

Frisör Bror Karlssons kassaapparat och litet annat

av Bert Svanstein

Sista arbetsdagen (18-4 1975) för frisörmästare Bror Karlsson.

Besökaren av Föreningen Gamla Carlsronas lokal kan knappast undgå att lägga märke till den tjugiga, gamla kassaapparaten, som är placerad strax bakom det magnifika skrivbordet i stora salen. Det torde vara av intresse att här avslöja, hur föreningen Gamla Carlsrona kommit över denna apparat.

På sin tid – 1920–1930-talen – fanns på Stadshotellet en frisersalong, som hade sin ingång från Smedjegatan. Rörelsen var inhytt i en lokal, som låg mellan dåvarande Lagerlunden och Erik Lemnells pappershandel. Ägaren till frisersalongen var Axel Nilsson, som omkring 1930 överlämnade verksamheten till medarbetande Bror Karlsson och Nilsson. Den senares förnamn har fallit ur signaturens minne. Däremot kommer jag mycket väl ihåg honom, eftersom det var just han, som klippte mig första gången.

Åter till Axel Nilsson, denne hade omkring 1920 inköpt kassaapparaten ifråga, och då var densamma i begagnat skick.

Sedan "den vite", ett internt, hemligstämplat öknamn från min sida på Nilsson, flyttat till Stockholm, övertog Bror Karlsson salongen och drev denna fram till april 1975. Dock skall anmärkas, att adressen så småningom ändrades till Drottninggatan 23 i den dåvarande, numera rivna träfastigheten, av många kallad "Borgmästaregården".

I alla dess år fungerade kassaapparaten oklanderligt, och vid åtskilliga klippningar hade jag glädjen att prata om densamma med Bror Karlsson. T o m kastade jag ofta fram tanken, om Föreningen Gamla Carlsrona kunde få förvärva apparaten. Hela tiden fick jag svaret "kanske, vi får se". Så kom dagen, då Bror Karlsson skulle upphöra med frisörverksamheten. Då fick jag ett telefonsamtal från honom att en viss angiven dag kommer han att sluta med "klippandet och rakandet". Så kom det glädjande beskedet, kassaapparaten skall Ni få ta hand om i hembygdsföreningen. Men Bror Karlsson tillade samtidigt, att det har varit många, som uttryckt önskemål om förvärv. Så kom den sista dagen, och då fick jag tillåtelse att be Allan Parker att fotografera Bror Karlsson vid kassaapparaten och även några ytterligare miljöbilder.

En frisersalong är självfallet också ett samlingscentrum. Jag träffade Curt Hoffstedt, som fick sitt anställningskontrakt som "tvåpojke" 1939. Under fyra år varade hans gesällutbildning, och slutprovet utfördes 1943. Självfallet minns Curt den gamla kassaapparaten, som vid något tillfälle varit så full av sedlar, att några tior hade "kasat in" i räkneverket, där desamma senare upphittades. Curt berättar, att priset på rakning var 35 öre och för klippning 1,50 för så där femtio år sedan. När salongen öppnades på morgonen kl. 09.00, stod alltid en s k stamkö bestående av Povel Grönwall, Israel Kirstein, Otto Högstedt samt landssekreterare Fritz Selmer utanför dörren.

Om rådman Otto Högstedt minns Curt Hoffstedt särskilt en episod, då han höll på att raka Högstedt. Curts blickar fångades helt plötsligt av en person, som putsade skyltfönstren i Skomagasinets Lejonet mitt emot. Det bar sig inte bättre än att Curts löddriga fingrar stacks upp i Högstedts mun. Reaktionen var häftig, "vad gör NI, karl? Se Er för!". Jo, jo allt kan hända och så berättar Curt med ett smil om Otto Högstedts galoscher, som var märkta på ett särskilt sätt, den ena var märkt "OT", den andra "TO". Ibland var lockelsen stor att låta galoscherna byta plats, och därmed skapa en annan ordkombination.

Wilhelm Andersson har varit trogen kund i 50 år.

Själv minns jag småbarnstiden, då jag fick sitta på en bräda, som lades över stolkmarmarna. På så sätt fick jag samma höjdläge som farbröderna hade. Speciellt har jag i åtanke den gången, då "luggen" förvandlades till "första benan" med litet "lukta gott". Jag var så blyg, att min "skärmamössa" inte lyftes från mitt huvud.

Hemma på gården till Borgmästaregatan 9 möttes jag av vännen Nisse Weisselblad, som gärna ville beskåda min bena och känna på doften av hårvattnet. Efter en längre stunds diskussion föll jag till föga, dock hade jag därvid förhandlat mig fram till en ersättning på TIO ÖRE innan mössan lyftes "i höjden". Och med tioöringen i handen sprang jag över till Starks mjölkaffär på Hantverkaregatan och köpte en divachoklad. Och hör och häpna på köpet fick jag en liten idolbild, jag tror det var ett samlarfoto med Greta Garbo i fokus.

Bror Karlssons kassaapparat, hans många anställda Curt Hoffstedt, Nils Odöö, Frans Lofting m fl och självfallet "mäster själv" har fått mig att då och då tänka tillbaka till förfluten tid. Nu är det min förhoppning, att kassaapparaten ånyo skall uppleva dagar "mättad av sedlar" allt till det vällovliga ändamålet, till "Föreningen Gamla Carlsronas fromma".

Det kom en smedhalva från Malmö till Karlskrona

av Bengt Andersson

1917 var året då smedhalvan Ragnar Dahlberg i Malmö var gammal nog för att göra sin värnplikt i Karlskrona. Han var född 1897 och var 20 år när han fick sin inkallelse till Kungl Flottan i Karlskrona. Här skulle han vistas i många månader med helt nya uppgifter. Hans yrkeskunskap som smed var inte att förakta, ty han var en duktig konstsmed, hos smedmästare Carl Lundströms Konstsmidesverkstad vid Kattsundsgatan i den gamla stadsdelen av Malmö - staden inom broarna.

Att som en ganska blyg 20-åring komma till Karlskrona för att göra sin värnplikt vid flottan, från en konstsmidesverkstad, var en stor förändring. Han som var van vid att använda tång och smedhammare och van vid ässjans värme, vad skulle han kunna göra för nytta vid Kungliga Flottan i

Här en sextett som varit hos fotograf "Atelier Marino" Karlskrona 1917. Ett helt fantastiskt kort som är över 75 år gammalt. Ateljéns vita möbler och korgstol och blomstervas har man samlats runt, för att få liv i bilden. Unge Dahlberg sitter bakom blommorna. Mössbanden är olika långa men texten lyser med gyllene glans - Kungl Flottan.

Livet på logementet och utrustningen där, kan man se här. Tvåvåningssängar med trägavlar och träsidor, och madrassen vilande på ett rutnät av bandjärn. I taket några "skomakarlampor". De 17 mannarna är vattenkammade och välklädda. 2 man har sina pipor hängandes i munnen, medan 1 man har en cigarett i mungipan. Några har en klockkedja i sin bröstficka. Slafarna är nummermärkta och på den ena sängstolpen hänger en mössa. Tydligt är det en fin stämning på luckan, medan fotografen kommenderar sitt -stilla. . .

gamla ökända Pinan? Skulle han behövas som smed, eller skulle han vända klack, höger och vänster om, för att sedan tjänstgöra ombord på någon ärrad vedettbåt, som vapensmed?

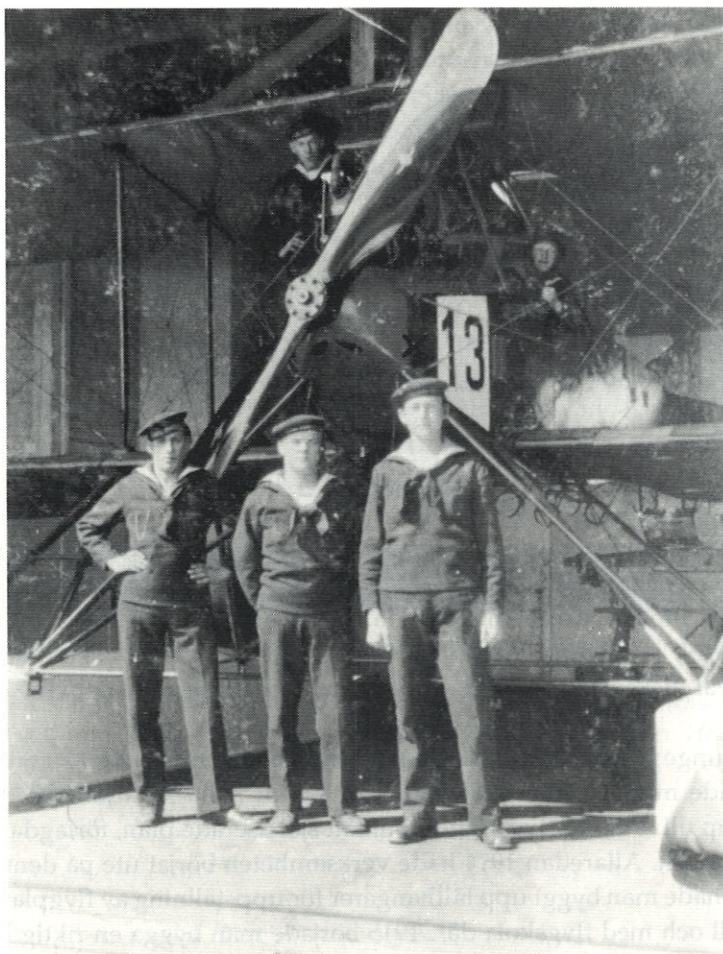
Naturligtvis kunde han få lära sej till vapensmed eftersom han ändå kunde svinga en smedslägga och veta när järnet var varmt. Det var väl sådana tankar som lekte i hågen i malmöpågens huvud på vägen upp till blekingestaden. I världen pågick ännu ett världskrig, där nya vapen och tekniker börjat användas. Några av dessa vapen var verkligen att ta på allvar. Ubåtar med sina fruktansvärda torpeder som var det mest djävulska som ännu uppfunnits. Inte några fartyg på de stora haven gick säkra på sina rutter- när som helst kunde en torped simma fram och med precision borra sej in i vilket fartygsskrov som helst. Sjöfarten hade fått en snara om halsen som ingen rådde på.

Kriget hade fört med sej sorg och elände - matransoneringar av baslivsmedel, som man trodde var omöjligt att ransonera. I hemman och koja, i slott och i de förnäma stadshusen, överallt fick man spara, och förslösande av livsmedel var det slut med. Ingen hade en aning om hur länge dessa kristider skulle vara - nu var det fyra år sedan kriget tog fart. Skulle det bli ett nytt trettioårs-krig?

Vid Drottninggatan i Pinan, Kasern Sparre, fick de nya rekryterna sitt nya hem. Man visste inte exakt hur länge dessa värnpliktiga skulle få käka kronans kaka. Men här var nu deras hem. I tvåvåningsslafar skulle de 19 mannarna på logementet sova. Det tog lite tid innan de kunde bädda sina sängar, på det sätt som var beordrat inom denna kasern. Men det var så mycket annat som var nytt för de unga flottisterna. Uniformerna med sjömanskragarna, som skulle vara släta, och halsdukarna som skulle knytas reglementsenligt, så att alla snibbarna var lika långa och undertröjorna som skulle synas i halslinningen. De nya mössorna med mössbandens snibbar hängande vid vänster sida nästan lika som de tyska sjömännen, fast dom tyska hade banden i nacksidan. I reglementet stod att mössan skulle vara satt lite på svaj åt höger sida. Mössbanden hade texten KUNGL. FLOTTAN, i förgyllda bokstäver. Nog var man stilig i sin nya uniform - nu skulle väl flickorna falla för både uniform och charm, konstigt vore det väl annars.

Den unge Dahlberg från Malmö blev inte vapenmekaniker. På Stumholmen hade marinen fått ännu ett truppslag att hålla reda på, och tillsätta manskap till. Det var flygvapnet som fått sjöbaserade plan, förlagda ute på Stumholmen. Allaredan 1914 hade verksamheten börjat ute på denna holme. Då hade man byggt upp tälthangarer för uppställning av flygplan. Man hade till och med flygskola där. 1915 började man bygga en riktig hangar för några flygbåtar, norr om Kungshallsmuren. Det var här som den unge flottisten fick sin militära tjänstgöring- och kanske kunde han få nytta av sin civila yrkesskicklighet. Flygplanen var uppbyggda av stålrör och canvasduk och plywoodliknande trä, lite plåt, plus en massa stålwire som fick det hela att hålla ihop. Man kunde inte flyga när som helst utan att det äventyrades. Mest var det under fint väder som uppställningarna skedde.

Det måste ha varit en ganska angenäm tillvaro för dem som fått sin tjänstgöring förlagd till Stumholmen. De hade nära till sin förläggning på kasern Sparre och de fick vara med om det nya som hände. Inte många plan fanns 1917 i den nya vapengrenen. Man hade numrerat planen och den unge Dahlberg fick att hjälpa till med plan nummer 14 och nr 9, som var ett

Det där Thulin-planet med nummer 13, som unge Dahlberg var "stationerad" på, står här inne i hangaren. Den stora träpropellern är kraftigt förankrad i motordelen med 8 bultar plus en i centrum. Uppe på flygplanskroppen sitter en man i förarkabinen och en man står till vänster ute på vingen. Den unge Dahlberg från Malmö, poserar till höger, lite "valhänt", men strikt. Bakom de tre syns stålrören till pontonerna. Att "hiva" upp ett sjöflygplan från slipern upp till hangaren var ett jobb för bassarna. Det behövdes "mannakraft" för att dirigera in planen i sina båsar. Men en viss försiktighet måste nog till - det var tunna stålplåtar eller aluminium i kroppar eller vingar - inte som nutidens kompositmaterial. Pontonerna som skulle tåla vattenstöterna vid landning var plåtskoddade. I anslutning till flygdepån här på Stumholmen fanns också en verkstad, där man kan ana att smedhalvan från konstsmidesverkstaden ibland fick utöva sitt yrke. Även om Thulinplanen var robusta, hände säkerligen att något måste rättas till i utrustningen.

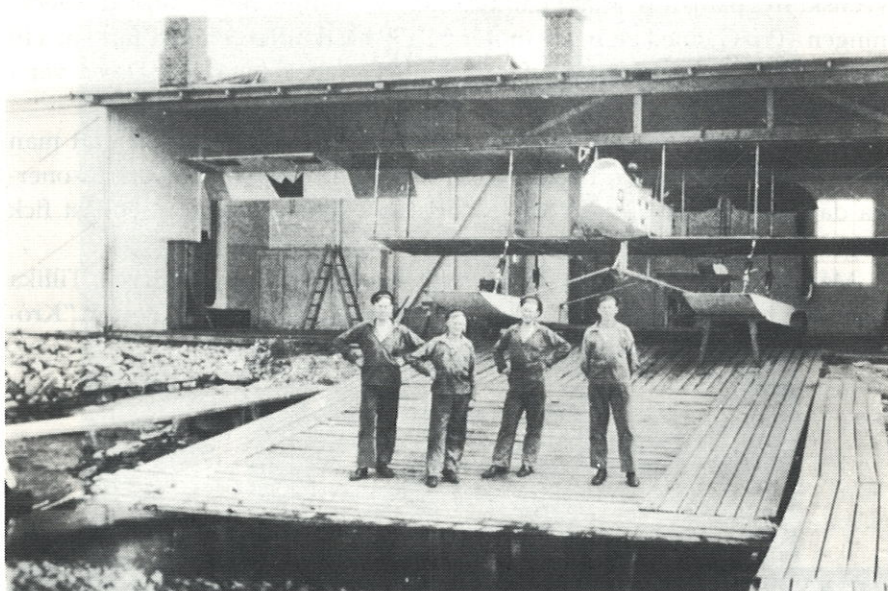
svenskt flygplan, tillverkat i Landskrona av Thulinverken där med beteckningen - typ G - med en Bentz motor på 150 hästkrafter. Planets fart var 110 kilometer i timmen, och det fanns 5 stycken av denna typ. Dessa var i tjänstgöring mellan 1916 och 1921.

Att vara "basse" under kriget i Karlskrona hade den fördelen att man levde ganska gott - säkert bättre än de som levde ett civilt liv. Matransonerna där var knappa - mjölk var en bristvara för barnen, som endast fick några deciliter om dagen.

Många i samhället hade det knepigt med både mat och dryck. Tillika kom den fruktade "Spanska sjukan" till örlogsstaden i denna vevan! "Kronans kaka" var säkert större och godare än civilisternas i stan...

Att kamratskapet bland bassarna i kasernen var gott, kan man ana sej till, när man ser hur de samlades på luckorna och ute på stadens gator och stråk. I vita mössor med de två snibbarna hängandes till vänster och med vita kommisbyxor och sina svarta bussaronger, har de här blivit fotograferade vid Kungshall sommaren 1917. Dom är stolta och är väldigt disciplinerade, - här finns inga händer i fickorna här har alla sin "tova" lite snett till höger enligt reglementet. Den halvoliggande killen med tovan på nacken, har den så säkert bara för att hans anlete skulle synas bättre.

Flygplan nummer nio, här uppdraget och uppallat i hangaren. Till höger står Dahlberg med händerna på ryggen. Hans tre kompisar med tovan på nacken, gör "höfter fäst". Planet är ett av Thulinverkens i Landskrona, med en Bentz-motor på 150 hästkrafter. Vikten på planet kan inte vara stor, för trätrallarna framför hangaren är ganska tunna bräder. Hela brokonstruktionen står på ett pålningsverk. Det hela ser tämligen enkelt ut med ett virrvarr av bräder på korsan och tvärsan.

Det har roat mig kolossalt att få fantisera lite om dessa gamla militärkort, som är lånade av en av mina vänner. Det var ju krig i Europa, och i de tiderna kom alltfler nya vapen som gjorde kriget allt obarmhärtigare för både civila och militära. Ubåtarna var nog det värsta gissel - medan flyget inte hade kommit igång med några bombmattor. Det svenska flygvapnet var skäligen enkelt, då planen var mycket väderkänsliga, och inte av den kvalitet som kunde garantera att de kunde stiga till väders när som helst. Att i ett sådant läge få göra sin värnplikt i flottan, men tjänstgöra vid flyget, var lite ovanligt. Mannarna på korten fick fortsätta med värnplikten tills kriget var slut, och sedan drogs mycket av krigsmakten tillbaka - de värnpliktiga fick mucka.

Ett 50-års minne

av Ove Larson

Andra världskriget var inne på sitt tredje år. Runt våra gränser - till lands och till sjöss - pågick striderna. Unga män stupade på slagfälten eller följde torpederade båtar i djupet. Människorna ute i det krigshärjade Europa var plågade av svält och umbäranden. Sverige, som genom försynen blivit förskonat från krigets härjningar, var mer eller mindre avspärrat från yttervärlden, och endast smärre laster av förnödenheter kunde med lejdbåtarnas hjälp föras in i landet.

Vårt jordbruk, som vi var oerhört beroende av, fick släppa till sina unga män för bevakning av våra gränser. Det behövdes frivilliga, som kunde rycka in och hjälpa till med sysslorna på gårdarna, och här kunde sommarlediga skolungdomar göra en insats.

Den sommaren jag tänker på, hade bland andra ett tiotal vackra, unga flickor från Anna Jörnstedts skola vid Alamedan ställt upp i folkhushållets tjänst, och arbetade nu på en större bondgård i Nättraby socken. Arbetet i ladugård och på fälten var säkert mycket krävande för dessa stadsflickor, som kom direkt från skolbänken, men de tog sin nya uppgift på allvar.

På nöjen var knappats att tänka, och säkert var samtliga ganska trötta när kvällen kom. Men efter någon tid tog några av flickorna mod till sig och frågade, om de inte skulle kunna få anordna dans någon kväll. Detta beviljades.

Men det skulle ju inte bli särskilt roligt att dansa med varandra. Det behövdes helt enkelt lika många pojkar som det fanns flickor. Inbjudan skickades därför till Karlskrona, och en av de till dansen inbjudna var jag själv.

Vi pojkar träffades vid Borgmästarekajen med välpumpade cyklar, och med cykelspännen i finkostymens byxben anträdde vi med stora förväntningar färden till Nättraby via den jobbiga Ryttrarleden.

Kvällen blev mycket lyckad. Vi blev bjudna på mat av värdfolket, och dansen tråddes på en veranda till tonerna av stenkakor på en vevgrammofon. Allt gick mycket städat tillväga. Ett "förkläde" fanns hela tiden till hands. Dryckerna var alkoholfria, och myggen hade fritt tillträde, eftersom samtliga pojkar var idrottsmän, och därmed icke-rökare. En romantisk promenad upp till en näckrostjärn hann vi också med.

Klockan började närma sig småtimmarna, men på sömn var inte att tänka. I vackra, unga flickors sällskap får man naturligtvis inte gäspa.

Men - och nu kommer jag till det som gav mig impulsen att nedteckna dessa rader- det var inte i första hand flickorna, som höll oss kvar på gården i denna sena timme. Det var en svensk yngling, fostrad av "Mor och Far i Albacken", och tränad av Gösta Olander i Vålådalen. Nu vet äldre minnesgoda läsare vem jag tänker på. – Gunder Hägg!

Medan Europas ungdom hade viktigare saker att tänka på än idrott, hade Gunder här hemma i Sverige på löparbanorna runt om i landet raderat ut de flesta då gällande världsrekorden på medeldistans, och var outstanding. Han var på allas läppar, och idrottssidorna i tidningarna var fyllda med referat om hans prestationer.

Borta i USA var man förvånad och samtidigt lite förbaskad över att inte längre vara bäst i världen. Nog hade även det stora landet i väster löpare, som skulle kunna besegra den där grabben från högan nord.

Gunder fick en inbjudan att komma över, som han accepterade.

Att ta sig till USA mitt under brinnande krig var emellertid inte det lättaste. Det fanns inga jumbojets eller Concorde till hands. Enda möjligheten att ta sig över var per lejdbåt och det fick duga för Gunder. Träningen skedde varje dag på däck, men han lyckades hålla spänsten vid liv och kom efter några veckors sjöresa fram till Staterna, där han inledde träningen för mötet med de bästa amrisarna.

Nu var det dags för första tävlingen. Jag vill minnas att en av deras bästa löpare hette Rice och var präst.

Denna sommarnatt, när kommunikationssatelliter och TV ännu var science fiction, satt vi bänkade, flickor och pojkar, vid fyratiden på morgonen, runt en radioapparat på en bondgård i Nättraby socken och hörde, om än med svårighet, den svenske reportern från USA entusiastiskt referera hur Gunder mer eller mindre utklassade sina amerikanska motståndare.

När referatet var över, tog vi farväl av flickorna, och anträdde hemfärden per cykel till Karlskrona.

Det var mera Gunder Hägg än de vackra flickorna, som var samtalsämnet under hemfärden.

Bland de besökare jag träffade i föreningens lövmarknadsstånd 1992 fanns Martin Saur som numera bor på ishockeyvägen!!! i Järfälla. Vad kan passa bättre än att låta just honom berätta om hur ishockey spelades för första gången i Karlskrona, en tilldragelse som han i högsta grad varit delaktig i.

Red.

Hur och när ishockeyn kom till Karlskrona och Blekinge

Av Martin Saur

Vintern 1946/47 var extremt kall, som de flesta vintrarna på tidigare 40-talet. Isarna låg tjocka i hela skärgården, trafiken till öarna gick per bil över isen.

Tisdagen den 4 mars 1947 hade Blekinge Läns Tidning en bild på infrusna amerikanska fartyg, med text under: "DEN PAMPIGA HANDELSFLOTTAN PÅ REDDEN. Bland fartygen kan nämnas, Morgentown, Marshall Victory, South Bend Victory. Dessa fartygen ligger utanför tjurköländet, mellan Aspö och Staden" Artikeln under lyder:

"AMRIS FÖRDRIVER TIDEN MED ISHOCKEY PÅ REDDEN. Florida-skeppare längtar efter ljumma vindar men trivs utmärkt i det vackra och renliga Karlskrona. Vilken vacker stad och så rent och snyggt allting är. När man kommer från en sådan plats som Danzig, där kriget farit våldsamt fram och allting är krigssmutsigt, är det som att komma till en ny värld när man beträder Era gator. Det är ingen ransonering på superlativen om Karlskrona, när reportern interPELLERAR skepparna på de många handelsfartygen, som isblockaden i Östersjön tvingat in till kronoredden. Man trivs storartat, även om inte tvångströjan tas av förrän om en månad. Det är tydligen tacksamt att ha hamnat i Sverige. Halvtjoget mer eller mindre stora ångare, är det som lagt sig till ro på kronoredden, mellan Aspö och staden. En sådan väldig handelsflotta har Karlskrona inte skådat maken till någon gång tidigare. Och allt talar för att den blir ännu större vad det lider. I går eftermiddag telegraferade sålunda s/s Venezuela, att den var att vänta hit idag på förmiddagen och den kommer tydligen att bli stor i samlingen. Karlskronaborna har i stor utsträckning tagit tillfället i akt för att för en gångs skull få se en samlad handelsflotta i denna storleksordning.

Alla möjliga färdmedel kommer till användning. När Blekinge Läns Tidnings medarbetare i går gjorde ett besök ute på redden, gick det en jämn ström av bilar, slädar, skidande och promenerande ut till fartygen och det fanns till och med en och annan optimist som tagit fram tramphojen och

cyklade dit ut. Det var mest nyfikna stadsbor, men en och annan bil körde också ut proviant av olika slag till besättningarna. Handelslivet i stan har till följd av vinterns järnhårda grepp bidragit med ansenliga billaster av varor av olika slag dit ut. Och besättningarna, vare sig det är engelsmän eller amerikanare, finnar, norrmän eller kinseser, är inte svåra att komma till tals med. De berättar gärna om sina besvärligheter i dessa isiga farvatten, men samtidigt om hur bra de trivs i Karlskrona. Det är en av de bästa hamnar vi någonsin besökt säger förste styrman James R. Holland ombord på Clarks Well Victory när vi frågar honom rakt på sak. Han förefaller vara den typ av folk som inte onödigt smickrar, han verkar uppriktig då han ger befolkningen en komplimang för oklanderligt uppförande och stadens myndigheter för att allt är så rent och snyggt i staden.

Vi har inget emot att stanna här så länge omständigheterna kräver det och det lär väl bli minst en månad till. Det är inte utan att vi börjar längta efter våren och i synnerhet för min egen del då jag hör hemma i det soliga Florida. Annars behöver man inte misstrivas här. The Town är trivsamt på alla sätt. Ert Stadshotell påminner faktiskt om Hollywood så modernt som det är och flickorna är propra och rara. Ryktet att vi gärna vill lägga beslag på nylonstrumpor vill jag beteckna som minst sagt överdrivet. Vi kan faktiskt köpa denna vara mycket billigare hemma i Amerika och över huvud taget har jag intryck av att de svenska priserna ligger något över de amerikanska och det märker vi speciellt när vi vill gå på restaurang och ha oss en bit mat och vad därtill hör. Andre styrman John Bysholtz, som hör hemma i New York, nickar instämmande men tillägger, att här är ju ingenting mot förhållandena i andra europeiska länder.

När vi skulle gå ombord på South Bend Victory upptäckte vi amerikanare i full färd med att göra i ordning en ishockeybana alldeles intill fartyget. Kvastar och skyfflar hanterades med verklig bravur och på eftermiddagen hade man en hyperfin bana som invigdes med en träningsmatch. Det är inte var dag vi kan hitta på sådant försäkras skepparen ombord, kapten Robert Pierce, men vi måste ju förströ oss på något sätt när vi inte kan ta oss in till staden. Det är en väldigt fin plats att ligga på speciellt därför att isen inte rör sig. För oss som kommer direkt från Danzig är det underbart att komma till en sådan stad som denna där inte bomberna härjat och befolkningen inte stjal, där allt är fint och putsat. Förhållandena i Danzig var besvärliga, människorna försökte komma ombord för att stjäla och när man för en dollar fick 100 zloty i Riksbanken var kursen på svarta börsen 1800 zloty, så nog känns det skönt alltid att vi inte blev infrusna därnere.

De flesta av oss har gått med hästtransporter för UNRAS räkning till Trieste, Pireus och Danzig, där man har stort behov av hästar. Vi hade sålunda 800 djur ombord, en del andra fartyg 1500 djur. Men det är inte säkert att alla djuren kommer att användas för återuppbyggnadsarbetet. Så ont som det är om livsmedel går kanske många direkt till slakt. Mr Pierce hör hemma i Californien längtar också efter våren, men den dröjer nog tror han och tippar att vistelsen i Karlskrona blir månadslång. Det var isbrytaren Ymer som rådde amerikanarna att gå hit och det rådet har man tydligen inte ångrat. Ymer har för övrigt imponerat på den amerikanska skepparen, som omtalar att hans landsmän tagit den svenska isbrytaren som förebild för sina egna istämjare.”

Vid denna tid var Långö Allmänna Idrottsklubb (LAIK) en av länets bästa bandyklubbar. I klubben var jag sekreterare och idrottsledare efter utbildning på Bosön.

Någon dag efter artikeln i B.L.T. blev jag anmodad ta kontakt med reportern. Vid besöket på tidningen fick jag veta, att amerikanarna gärna ville spela en ishockeymatch mot något karlskronalag. Jag fick också namnet på den sk lagledaren, vilken var överstyrman Robert Dunn på South Bend Victory.

Fredagen den 7 mars -47 cyklade Herbert Karlström, Carl-Eric Forell (två duktiga bandyspelare i LAIK) och jag ut till Robert Dunn för att diskutera en eventuell match. Vi förklarade först att vi tidigare inte spelat ishockey och att vi därför också saknade ishockeyrink. Idrottsplatsens sandplan hade denna vinter spolats och låg med fin is, vilket vi sa till amerikanarna, som tyckte att en provisorisk rink kunde ordnas där. Vi lovade undersöka saken och återkomma. Det bestämdes att vi åter skulle träffas, och då inne i stan. Söndagen den 9 mars -47 träffades vi åter, denna gång på rest. Regnbågen (nuv. Skeppet). Vi i LAIK hade dessförinnan träffats och kommit överens med Saltö och Hästö om att vi skulle genomföra matchen med en kombination av spelare. På F2 på Stumholmen fanns flera värnpliktiga som var från Stockholm och som spelade ishockey i Djurgården. Dessa kunde spelet och skulle lära våra bandyspelare de elementära grunderna. Vidare bestämde vi tillsammans med amerikanarna att det skulle duga med sarg av den typ som idag används vid bandymatcher. Matchdatum enades vi om till onsdagen den 12 mars -47. Nästa dag samlades en kombination av spelare från Saltö, Hästö, Långö och så fyra ”flygare” från F2 för träning. Det var flygarna som skulle nöta in regler, teknik och taktik. Samtidigt tillverkades sargen ute på idrottsplatsen av andra medlemmar i klubbarna. Då var alla idealister utan någon som helst ersättning. Nu var allt så detaljförberett för den första ishockeymatchen i Karlskrona som det gick och i B.L.T. onsdagen den 12 mars -47 kunde man läsa följande artikel:

"Karlskrona-lag mot Amerikaner i Ishockeymatch. Kl. 19.00 i kväll på landisbanan på Idrottsplatsen. I kväll med början kl. 19.00 spelas den första ishockeymatchen i Karlskrona, då ett kombinerat karlskronalag möter ett amerikanskt lag på landisbanan i Karlskrona Idrottsplats. Ishockeyn har förmåga att fascinera sin publik varför arrangörerna räknar med strålkastarljus, vilket bör bidra till att ge denna en festlig ram. Del av nettot går till Idrottskommittén i Karlskronas vänstad Lovisa i Finland, medan resten kommer de bandyidkande föreningarna till godo bl a då för bekostande av den dyrbara ishockeyutrustningen. Entrén har satts så lågt som till 1 krona för äldre och 50 öre för skolungdom. Efter matchen blir det s k pjäxdans till tonerna av KA 2:s dansorkester. Allt som allt kan man påräkna en trevlig afton.

Nästa dag i B.L.T. "Ishockeypremiären blev en publiksuccé. Ca 1200 personer såg hur Karlskrona besegrade ett amerikanskt lag med 7-1 , periodsiffrorna 1-0, 4-0, 2-1.

Så hade då även örlogsstaden Karlskrona introducerats i den vintriga publiksporten ishockey. Gårdagens premiärmatch mellan en Karlskronakombination och ett lag sammansatt bland besättningsmän från de på redde liggande amerikanska fartygen blev åtminstone publikt sett en stor succé i det att 1287 personer övervarade densamma. Karlskronalaget triumferade stort och vann med hela 7-1 efter periodsiffrorna 1-0, 4-0, 2-1. Något sakligt matchreferat är signaturen ej i stånd att författa, därtill är han alltför litet initierad i sporten. Även om man misstänkte, att den ishockey som presenterades inte skulle falla en kännare av spelet på läppen, kan man dock konstatera att kvällens aktörer gav åskådarna full valuta för besöket. Sportsligt sett torde ishockeyn vara given för en framskjutande plats även i det karlskronitiska idrottslivet. Det initiativet nu klubbarna gjort är enbart att hälsa med tillfredsställelse. Gårdagsmatchen gav onekligen eftersmak för fortsättning av liknande evanemang. De bandytränade hemmaspelarna hade tack vare större åskicklighet ett starkt övertag i spelet hela tiden. De för ishockeyn specifika taktiska och tekniska finesserna behärskade man givetvis ej tillfyllest, men en del av de agerande visade dock så goda anlag att kännaren vid vår sida hyste goda förhoppningar om ett raskt förkovrande i spelet. Särskilt uppmärksammades i den vägen flygarkvartetten Rolf Jelvinger, Kurt och Lars Nyman samt backfriskusen Ragnar Larsson. Ulf Norling och Claes Hallgren var två andra karlskronaspelare som visade påfallande gott gry för spelet. Den amerikanska målvakten Georg Branley stod i en särklass för sig bland kvällens aktörer. Han blev stor publikfavorit genom sina fenomenala räddningar och att det inte var första gången han vaktade en kasse blev snart ganska klart. Karlskronaspelarna kommo

mycket ofta ensamman med honom, men nästan alltid lyckades han med sina bensprattlingar villa bort skytten och dirigera pucken utanför sin målbur. I backen Gerald Charlton hade amerikanerna en annan utmärkt spelare, men i övrigt verkade deras representanter, i jämförelse med hemmaspelarna, underlägsna i fråga om skridskovana. Helt naturligt eftersom det rör sig om sjömän, som ju inte får alltför många tillfällen att klä på sig stålrören och förkovra sig i något så landkrabbmässigt som lagspel. Men i en sak voro gästerna sannerligen inte underlägsna sina motståndare nämligen ifråga om att uppmobilisera friskt och hurtigt humör och omvandla det i kämpaglada bataljer på banan. De blev också klara publikfavoriter hela bunten. Ur glömskan bör kanske räddas de mannar som svarade för den sportsliga sidan av denna ishockeypremiär i Örlogsstaden. Det amerikanska laget bestod av bl a Georg Branner, Massachusetts, Gerald Charlton, Minnesota o s v. Lagledare var Mr. Robert Dunn, Rhode Island, NY. Karlskronakombinationen: Nils Lundell, Saltö, Ragnar Larsson, F2, Claes Hallgren, Långö, Sven Persson, Långö, Axel Lundell, Långö, Gösta Svensson, Saltö, Rolf Jelvinger, F2, Lars Nyman, F2, Kurt Nyman, F2 och Ulf Norling, Långö. Domare var Herbert Johnsson, Långö AIK. För fullträffarna svarade Hallgren 2, Norling, Larsson, Svensson, Lars Nyman och Kurt Nyman, Karlskrona samt Gerald Charlton i det amerikanska laget." Omedelbart efter matchen begärde Robert Dunn att de skulle få spela en revanschmatch och vi godtog begäran. Matchdag söndagen den 16 mars -47.

Fredagen den 14 mars -47 i B.L.T. "Revanschmatch i ishockey på söndagen. Eventuellt lag från Växjö i triangelturnering.

Yankees vill ha revansch för nederlaget i ishockey på onsdagskvällen och Långö och Hästö har utlovat den. Ishockeyn fick en finfin premiär i Karlskrona redan från starten, en publiksport och säkerligen blir det många besökare på Idrottsplatsen även på söndag kl 14.00. I Växjö som kommit en bra bit längre än Karlskrona i ishockey med internationell seger i Köpenhamn till och med, är man intresserad av att pröva på karlskronitisk standard. Man vill vara med på söndag i en triangelturnering med yankees i Karlskrona."

På måndagen den 17 mars -47 kunde man läsa i B.L.T. "AMERIKANSK "AIR" SÄKRADE NY SUCCÉ FÖR ISHOCKEY. Långö AIK vann söndagsevanemanget med 7-3 inför 600 åskådare. Ny succé kunde arrangörerna för söndagens ishockeyevanemang notera för sin nystartade sportgren. Omkring 600 betalande åskådare räknades in på Karlskrona Idrottsplats under Långö AIK:s dust med det amerikanska sjömanslag som i en hast gjort ishockeyn till en aktuell karlskronitisk framtidssport. Man tar nog inte alltför mycket fel om man konstaterar att det främst är den dragningskraft de främmande sjömän-

nen utstrålat vid sitt påtvingade besök här i Örlogsstaden, som säkrat populariteten kring dessa två debutmatcher i det snabba isspelet. Amerikanerna sprida en "air" av trivsel och gemyt både på och omkring den rektangulära isbanan och genom sitt hurtiga uppträdande evanemangen en viss färg som inte ens nyhetens behag med sporten förmår fördunkla. Karlskronas nystartade ishockeyklubbar har fått en utmärkt start, och man får nu bara önska att man smider medan järnet är varmt och intresset är nyväckt. Det gäller nu att snabbt förkovra sig i spelets speciella taktik och teknik och bemöda sig om att hålla kvar intresset hos åskådarna, även sedan man inte längre har de utländska sjömännens grepp om publikgunsten att lita sig till.

Söndagens match blev i stort sett en upprepning av onsdagskvällens uppgörelse. Matchens förgrundsfigurer voro nu som då speciellt den amerikanske målvakten Georg Branley och förhållandevis den åk- och dribblingsskicklige Gerald Charlton från Massachusetts. Men annars kunde man konstatera att skickligheten hos amerikanerna ökat en hel del sedan sist och de förmådde också denna gång bjuda sina svenska motståndare ett kraftigare motstånd. Långö AIK svarade ensamma alltså utan förstärkning, för hemmarepresentationen i denna uppgörelse, och även beträffande dem kan man konstatera ökad förståelse för ishockeyspelet. Reglerna framförallt offsideregeln och taktiken att riktigt utnyttja sargen i spelet vållade naturligtvis fortfarande besvärligheter, men det är sådana saker som kommer att övervinnas ju intimare bekantskapen med spelet blir. Efter en god svensk spelöppning varunder Långö tog ledningen med 2-0 kom amerikanerna i andra periodens början med en överraskande offensiv insats. De två yttrarna lyckades med ett par smarta uppåkningar ställa Långös försvar ur spel och populärt utjämna till 2-2. Innan tidtagaren signalerade för ny paus hade dock det svenska laget återtagit spelinitiativet och gjort ytterligare två mål bakom Branley. Slutperioden gick överlägset till hemmalaget som under densamma förfärdigade ytterligare tre fullträffar. Amerikanerna lyckades åstadkomma ännu ett tröstmål bakom Långö-målvakten Åkesson efter alltför passivt svenskt försvarsspel – dock blev matchens slutresultat 7-3 till Långö AIK.

Det ekonomiska utfallet av denna introduktion räckte delvis till materialinköp till en ishockeyrink. Den byggdes under en sommar på Norra Långö av Långö AIK:s medlemmar med Herbert Karlström som den tekniska sakkunskapen.

De första matcherna inne på en riktig ishockeyrink spelades på Järnvägstorget ungefär där nu Q 8 ligger. Utvecklingen härefter känner kanske de flesta till. Själv lämnade jag Karlskrona på våren 1948.

KARLSKRONA UNDER LANDSTORMEN 1914

Några bilder sammanställda och kommenterade av

Sten A. Petersson

Från järnvägsstationen marscherar nyinryckta till inmönstringslokalen. Man passerar här fabrikören Nils Henrik Schollins läderhandel o Garveri. N.H. Schollin hade avlidit 1893 och sonen Konsuln E. Schollin drev nu firman och kom att göra det till sitt eget frånfalle sommaren 1917.

Den 21 december 1913 höll stadsminister Karl Staaff det s k "Karlskronatalet" i ett med åhörare till brädden fyllt exercishus på bataljon Sparre. Här klargjordes regeringens neutrala ställning i försvarsfrågan. Föregående dag beslöt lantmän på möte i Uppland organisera Sveriges bönder till en riksmarsch för att inför konungen i huvudstaden intyga att de stödde hans försvarsinriktning gentemot regeringens. Då bondetåget genomfördes, sågs detta som en manifestation för "Konungens rätt, att allena styra riket", som det hette i den högersinnade Karlskronatidningen.

Skolornas gymnastiksalar fungerade som inmönstringslokaler. Bilden är signerad W. Eurenus Karlskrona.

Parlamentarismen och demokratin hade ingen styrka och efter konungens sk "borggårdstal" till landets bönder fann stadsminister Staaff det för gott att avgå. Ett minst sagt kaotiskt tillstånd rådde då kriget utbröt den 1 augusti 1914. Krigsutbrottet berörde Karlskrona och dess befolkning mer än någon annan plats i landet.

Den 4 augusti 1914 uppmanade H. G. Lagercrantz, befälhavande amiral i Karlskrona, civilbefolkningen att utrymma staden, något som smått skapade panik bland dem som hörsammade uppmaningen och på stadens båda stationer fick trängas bland ankommande mobiliserat manskap, grenadjärer, landstormsmän och beväringar, tilldelade marinen.

Mycket litet är dokumenterat om dessa kritiska dagar för Karlskrona och få personer i min bekantskapskrets har minnen från den tiden. Nils Almberg, medarbetare i Kaulskroniten nr 2-91, med artikeln om Ellméns affärskedja, berättar om hur han hörde kyrkklockorna ringa ihärdigt och hur han minns moderns oro då fadern hade sjökommendering utanför Gotland.

Nils Almberg minns också hur fadern, efter hemkomst, berättade om händelsen, att man fick order att gå iland och slipa sablarna.

Barn och kvinnor evakuerades men detta underlät Nils moder som stannade med sonen i lägenheten, i Ellménska huset vid Hantverkaregatan.

Den 6 augusti meddelade amiralen i pressen att f n förelåg inte anled-

Ett amatörfoto, visar planet "Farman HF 23", med södra tälthangaren i bakgrunden.

Detta foto från atelje "Marino" Karlskrona, visar uppmarschen till Stortorget. Till landstormsuniformen hörde den trekantiga hatten, en kvarleva från karolinerepoken. Här viker musikkåren in mot Stortorget på den del vid dåvarande apoteket Göta Lejon, som idag fått namnet "Klapeidaplatsen".

Amiral Lagercrantz med stab inspekterar styrkorna, som samlats på Stortorget.

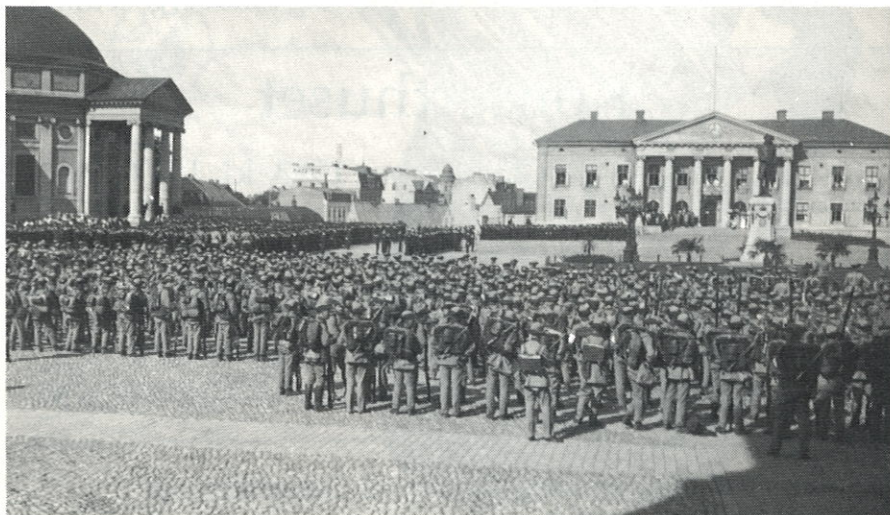
Ännu en bild av atelje "Marino" visar att hästar och hästanspända fordon ännu var det vanliga, men här finns en nyhet, en hypermodern, kedjedriven lastbil, på vars flak rödakors-systrar flankerar fingerat skadade.

ning till oro men att det var önskvärt att uppmaningen om evakuering skulle tagas som en vägledning, då brist på livsmedel och förnödenheter väntades uppstå p g a garnisonens starka förstärkning i Karlskrona. Dessa gamla vykort och bilder visar att det rådde stor uppståndelse kring mobiliseringstillfället och att avmarschen föregicks av en stor uppvisning med de samlade styrkorna på Stortorget.

På privat initiativ av E Neumöller hade Sveriges första marinflygplan anskaffats och den första flygningen genomförts på stora Värtans is, 3 februari 1912, av löjtnanten Olof Dahlbeck.

Det beslöts att inom marinen starta en flygskola med pontonplan, s k flygbåtar, vid Adolf Fredriks Borg 1913. Fördelningen av plan inom landet skulle vara Umeå 2 st, Stockholm 4 st, Göteborg 2 st och Karlskrona 2 st. Fram till 1919 fick marinflygarna sin grundutbildning i civila flygskolor och sjöflygutbildningen i Karlskrona eller Göteborg. Hangarerna på F 2 K Stumholmen i Karlskrona bestod till en början och vid den tid det här gäller av 2 st tälthangarer.

Man kan förstå oron och den ödesmättade stämningen bland landstormsmän och beväringar. Det var en tid då inte bara det stora kriget påverkade dem, utan oron för dem därhemma, oron för svält och misär som kom att drabba civilbefolkningen, även om landet förskonades från själva krigets fasor.

Den här bilden bär "hoffotograf D. F. Källmans" stämpel och visar den stora uppställningen på torget.

B

Fam
Karl Märta Håkansson
Lagmansgatan 24
371 33 KARLSKRONA

Presentation av 15 klubbar och föreningar.

Fotboll

Presentation av Högdals IS allsvenska lag från 1962.

Handboll

Presentation av IFK Karlskronas guldmedaljörer från 40-talet.

Tablå Mörtsjöäsen

Pojkar och flickor i tidstypiska idrottskläder.

Film

SM i modern femkamp 1951 från Rosenholm och V-mark.
Ronneby Musiksällskap spelar under Stig Lindbergs ledning.

Konserthuset

Lördagen den 23 oktober 1993 kl. 19.00

Förköp för medlemmar

Onsdag 20/10 kl. 16.00 - 19.00 i föreningslokalen. Tel. 101 91

Allmänt förköp i Konserthusets kassa

Torsdag 21/10 och fredag 22/10 kl. 11.00 -13.00, tel 834 80.

Arrangör

*Föreningen Gamla Carlskrona i samarbete med
Blekinge Läns Idrottshistoriska Sällskap.*